

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 10390

1497

POLEMICI.

1498

Undum qui rite ponere possint.

II. sequitur *Διαγνωσις* quaedam mox dicti Libelli. *J'ai vu ce Livre qui consiste en un discours très mal conçû et très mal raisonné, de 8. feuilles in 8°. &c.* Verba sunt *Bern. Monetae seu de la Monnoye*, quae nunc leguntur in *Crucimanii Biblioth. supracit.* quae vero suo tempore naetus fuerit *Hobendorfius* ex Exemplo dictae *Bibliothecae* cum notis ms. *Monetae*. Exemplum istud demum in manus editoris *Rigolaei* (*Rigoley de Juvigny*) venit, ut memorat *Praefatio* dictae *Bibliothecae* p. 9.

III. Epistola Anonymi hoc initio: *Monsieur. La confiance que j'ai en votre probité et dans cette profonde eruditibn que le public reconnoit en vous avec justice, m'oblige à vous decouvrir librement quelques uns de mes petits scrupules, qui me sont venus dans mes heures de solitude sur les principaux fondemens de notre Religion. &c.* Ita suaviter palato se insinuat crambe Incredulorum toties recocata. Nihil adfert hic christianaे Religionis impugnator, ad quod non saepissime et solidissime responsum effet. Sed nempe Responsa legere non vacat. Epistolam hanc cum pluribus ejusdem farinae Scriptis initio hujus Seculi ex *Hollandia* emerisse credibile est.

IV. *Dissertation sur le Livre intitulé Le Moyen de parvenir.* Incipit: *Bien de gens croient, que le Livre, qui a pour titre Le moyen de parvenir, a été fait par un*

Chanoine de Tours &c. et est Bernardi de la Monnoye, inserta deinceps Menagianis, ubi edit. Amst. 1716. 12. legitur T. IV. p. 419. eo discrimine, quod in *Ms.* Author neget, *Franciscum Beroaldum de Verville*, qui *Le Moyen de parvenir* compilavit, *Canonum Turonensem* fuisse; melius vero edoctus postea in *Edit.* illud adfirmsit. Praeter hanc porro Dissertationem de *Vervillaeo*, pudendoque ejus Partu videri possunt *Niceronus* T. 34. p. 224. et *Clemens Bibl. Hist. crit.* T. 3. p. 215.

DCXLVI.

Codex chartaceus ital. Sec. X. H. 10 VIII. Folior. 277. 4. maj. *Απογεαφον* est impii Libelli *Lo Spaccio de la Bestia Trionfante* ex editione in 8. cuius Titulus ita procedit: *proposto da Gioue, Effettuato dal conseglo, Reuelato da Mercurio, Recitato da Sophid, Vdito da Saulino, Registrato dal Nolano. Diviso in tre Dialogi, subdivisi in tre parti. Consecrato al molto illustre et eccellente Cavalliero Sig. Philippo Sidneo. Stampato in Parigi. M. D. LXXXIII.* Et *Απογεαφον* quidem ipsi Exemplari impresso, quod mihi objacet, gemellum; nam et in utroque manu praescripti sunt i *Nomidi quarant' otto Constellationi*, et Notulae marginum eaedem tam in *Edit.* quam in *Ms.* calamo adjectae

1499

C O D I C E S

1500

jectae visuntur. *Nolanus* ille, ut norunt Eruditi, *Jordanus Brunus* est a Patria sua, ex illis ingeniorum portentis unum, quem post varios casus et peragratam *Euro- pam* propter gravissimos scriptis ubique disseminatos errores *Rome* 17. Febr. 1600. pervicacem flammis absuntum narrat *Gasp. Scioppius* epistola eadem die ibidem data ad *Conr. Ritterbusum*. Egerunt de illo Scriptores pluri- mi, quorum praecipui *Crozius* in *Entretiens sur div. Sujets*, *Bae- lius* in *Lex. Hist. Niceronus* T. XVII. *Clemens* in *Catal. hist. crit.* *Mazzuchellius* in *Scriptt. Ital.* unde aetum non agam. Praesentium *Dialogorum Argumentum allego- ricum* est *Jupiter* e coelo proscribens *Bestias*, id est, Nomina mythologica et Animalium Constella- tionibus indita (seu potius omnem Religionem revelatam) et earum loco Virtutes morales reponens; in decursu vero non pauca Deo, Christo, Religioni christiana, moribusque injuria insinuantur. *Londini* eos impressos fuisse nondum mihi plane persuasum, quamvis in *Epistola prævia ad Sidne- um* mentio sit de *Bruni* in *Insulam Britanicam* adventu, nam et laus *Henrici III. Galliae Regis* p. 259. potius *Parisios* retrahit, et p. 249, ubi Autor Lusitanum sollecito, An- glum curioso et auaro, Genuensem capo aguzzo, Hispanum tenace et stiptico adpellat, caute a taxandis Gallis abstinet, qui tamen non minus illo tempore navigationes *In- dicas* tentabant. Itaque facile illi

Exemplaria impressa in *Angliam* submitti potuere.

Dialogis his accedunt: I. *Varia Doctorum Virorum de Jordano Bruno Judicia*, et quidem *Episto- la Job. Tolandi ad Illusterrimum Virum* qui est Baro *Hobendorfius* ipse olim *Codicis no- stri Possessor*, data *Amst.* 1709. et impressa in *Tolandii Collection of several Pieces Vol. I. Lond.* 1726. p. 304. 8. quamvis non parum truncata hoc titulo: *De Genere, loco et tempore mortis Jordani Bruni*. Dein *Article de Jordano Bruno tiré du Diction critique de Mr. Bayle, et des Additions*. Mox *Remarque historique et chronologique qui regarde ce Manuscrit*. Exemplar impressum, unde desumtum est, dicitur fuisse *Job. Tolandi*, compactum cum tri- bus aliis *Bruni Libellis*, de quibus postea, in theca pereleganti nigra *Angliae Insignibus* ornata, sed a vermis arrosa, unde suspicio, Reginam *Elisabetham* procurasse Editionem, verum clam habuisse. Sed hoc infirmo talo stat, neque scivit Observator noster, unde *Tolandus* Exemplum istud habue- rit. Rursus *Job. Tolandi Epistola ad Hobendorfium* inedita et qui- dem gallice scripta et praecedente anterior data *a la Haye le 19. Nov. 1709.* in qua illi mox dictam de *Bruno Dissertationem* pro- mittit, Argumentum Libelli de *Bestia triumphante* explicat, ait- que: *Il n'y avoit jamais que vingt exemplaires tirés, et je ne manque pas des bonnes raisons à croire, qu'il-*

1501

POLEMICI.

1502

qu'il n'en reste maintenant au monde un seul que le mien. An salivam mouvere Baroni nostro voluit *Tolandus*? Certe, quemadmodum falsus est sub initium *Epistolae asserendo, Brunum, antequam Londonum adiret, maximam Europae partem peragrasse, in pluribus Academiis docuisse, plures libros lat. et ital. vulgasse, ita et hic fallitur; praeter Exemplar enim, quod mihi objacet, plura enumerari videas in Clement Bibl. cur. hist. crit. T. V. p. 304. Pergit ille: Ces Messieurs (Jordanus, Sidnejus, Grevillius) gardoient si bien le secret entre eux, qu'aucun écrivain d'Angleterre n'a jamais fait la moindre mention de ce livre qui étoit tout a fait inconnu aux curieux, jusqu'à ce que je l'eusse enfin tiré de son cachot. Depuis l'année 1696. que je le decouvrois, je l'ay montré à plusieurs par tout, ou j'ai été, sans en avoir jamais donné une copie. &c. En igitur eximium Hobendorfium, cui, incertum quo pretio, haec fors obtit. Claudit agmen *Epistola J. Vinc. Gravinae Abbatis*, quae ad Jordanum Brunum et Opera ejus pertinet, scripta Romae VII. Kal. Februarias MDCCX. ad eundem, quam, cum inter Autoris Opuscula a J. B. Anciono Eugenio Sabaud. cum honorifica Hobendorfii mentione dicata *Traj. ad Rhen. 1713. 8.* non reperiam, hic adjicio: *De Jordano Bruno, quod quaevis, accipe. Nolanus is fuit Dominicanae familiae monachus, qui ab Aristotele transfugit ad Pythagoram, contractaque scholarum**

Denis Codd. Theol. V. II. P. II.

sordes in aurei saeculi elegantiam commutavit, opere suo Lucretium, immo et Parmenidem, vetustioresque sapientes imitatus, qui mortalia eorum inventa, ut attollerent, sermone Deorum immortalium, linguaque Oraculorum, nempe Poesi proferebant. Latinis enim versibus plura conscripsit, quibus oratione soluta explicaciones subjecit: quo de fonte autem bausisse Cartesium sua, quod nos aegre concedimus. Siquidem, ut argumenta rerum sumferit, et sententias veterum Pythagoreorum in illustriorem lucem a Jordano revocatas, utque Cartesius tetenderit eodem; iter tamen suum instituit alia prorsus via. Etenim Cartesius non tam rerum, quam rationis atque ordinis, nexusque novitate praecellit, et praesertim perspicuitate, quam Jordanus Auctorum suorum exemplo velamentis numerorum obumbrauit. Plura ipsius opuscula sparsim edita reperiē non alibi licuit, quam in Archigymnasi nostri bibliotheca, quae beneficio Pontificum celeberrimos Urbinatium Ducum codices impressos excepit. Totis ille voluminibus veteri Philosophorum fastu contemnit humana, utinam non et diuina! Extat inter haec perexiguus, sed multi ponderis libellus vernaculae scriptus, occurruntque per ejus opuscula plures vernaculae cantuunculae philosophiae luminibus mire coruscantes, referentesque priscam italicī stili majestatem. Dum tamen saepe diligenter ejus opuscula pervolverem, nunquam, quod meminerim, occurrit mibi liber abs te indicatus:

B b

Spac-

1503

C O D I C E S

1504

Spaccio de la Bestia, nisi ejus exemplaria undique fortasse collecta cum auctore capitis damnato, ignique tradito conflagrariunt. Siquidem periit ille pari cum aliis multis ejus aetatis eruditissimis Italorum infortunio, qui cum exteris sacrae auctoritatis hostibus clam coiverunt, quique philosophiam cum religione componere minime sategerunt, studiaque sua magis ad evertendam sacerdotum dominationem, quam ad fructum literarum, nempe ad tranquillitatem sibi procreandam non minus impie, quam stulte detorserunt, inermes autem quod armati perhorrescunt. Alterius libri: De tribus Impostoribus tantum titulum turbandis animis produisse arbitror, cum neque in illum, neque in testem illius aliquem oculatum unquam inciderim.

Commentetur Lector, ut vollet, in hanc Epistolam; ego id solum noto, per exiguo illo sed multi ponderis libello vernacule scripto innui fortasse ab *Gravina Opusculum Bruni*, cuius Titulus: *Cabala del Cavallo Pegaseo. Con l'aggiunta dell' Afino Cillenico. Descritta dal Nolano: dedicata al Vescouo di Cafamarciano. Parigi, appresso Antonio Baio, Anno 1585.* 8. minimae enim molis est inter vernacula *Bruni*, totum non nisi pagg. 94. constans. Dedi ex Exemplo mihi adjacente Titulum ad accurate; nam defuit is in *Valleriano*, cuius cetera διαγνωστικά habes in ejus Biblioth. Catalogo T. II. p. 740. ut adeo jam queri non possint *Niceronius* et *Clemens* suprac.

Philosophatur et nugatur in III. his Dialogis more suo de *Afino Brunnus Apulejo et Luciano* non infelicius, neque religiosius posteriore. In Epistola dedic. ad sic dictum *Sapatinum Episcopum Pii V.* meminit, a cui consecrai l' Archa di *Noe*, quod Scriptum procul dubio satyricum apud neminem video, qui Libellorum *Bruni* numerum inivere, quos inter praecipuus *Mazzuchellius*. Ceterum *Gravina*, a quo digressi sumus, Nostrum etiam in Opusculo *de Conversione Doctrinarum* edit. *suprac.* p. 367. in choro Philosophorum ita inducit: *Prodiit Nola Jordanus Brunnus, Florentia Galilaeus, e Britannia Verulamius, e Dania Copernicus, e Gallia Gassendus, ac denique Cartesius. Copernicum Borussopolonum norunt lippi et tonfores. Itaque Tych. Brabaeum fortasse cogitabat Nostrum oscitania digna, quam in Philodemus castigaret *Sejanus*.*

II. miro confilio subnectuntur Epistolae Prooemiales et Argumenta trium *Bruni* Libellorum διαλογικών, videlicet della Cena delle Ceneri f. l. 1584. 8. del Trattato della Causa, Principio, et Vno, Venet. 1584. 8. et del Trattato dell' Infinito Vniuerso et Mondi, Venet. 1584. 8. descriptae ab Exemplis impressis et dicatis Michaeli di Castelnouo (Castelnau) D. di Mauiffrer Gallico ad Elisabetham Anglam Legato, cuius Viri habemus Memorias.

III. demum adscripti sunt Versiculi lat. et ital. quos praedictis Libel-

Wien, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Cod. 10390

1505

P O L E M I C I.

1506

Libellis addidit *Brunus*, quibusque, saltem in Parnasso, subsellium non meruit.

DCXLVII.

E. 10 Codex chartaceus lat. Sec. XVIII. Folior. 233. 4. maj. est Pars I. Operis inediti *Joannis Bodini Andegavens.* quod inscribitur: *Colloquium Heptapleres* (*Ἐπτάπλος* et *Μέγος*, non tamen dictum a VII. *Libris*, quod putavit quidam, cum non nisi VI. sint, sed a VII. Collocutoribus) de abditis sublimium rerum Arcanis. Titulus, ut mos Veteratorum, ad allicendos Lectores comparatus. Agitur vero in hoc *Colloquio* inter *Paulum Coronaeum Catholicum*, *Frid. Podamicum Lutheranum*, *Ogav. Fagnolam Mohammedanum*, *Hier. Senanum Epicureum*, *Ant. Curtium Calvinianum*, *Salom. Barcassiam Judaeum*, et *Didac. Toralbam Philosoph.* naturalem de Religionibus, et ita quidem, ut Christiani (*Bodiniani nempe*) ceteris et praecipue Philosophiae naturali et Judaismo palmam cedere videantur. Autor aliis Scriptis notus, verum in hoc eruditione sua maxime abusus perfecit illud a. 1588. aetatis 63. inde autem vitam produxit ad a. 1596. De morte ejus varii varia. Postquam vivens inter Catholicos, Reformatosque fluquamisset, sunt, qui Judaeum, sunt qui nulli religioni addictum obiisse tradunt. Refert haec plenius *L. Jo. Diecmannus* in *Schediasmate de Naturalismo* cum

aliorum, tum maxime Jo. Bodini recuso Lips. 1684. 12. ubi et Opus nostrum impugnat, quemadmodum *Pet. Dan. Huetius* ante ipsum in *Demonstr. sua Evangelica Parif.* et *Amst.* saepius edita praestitit. *Diecmanni Schediasma* recensuere *les Nouvelles de la Republ. des Lett.* mense Jun. 1684. p. 343. Adi etiam, si lubet, *Niceroni T.* XVII. p. 264. In quodam *Cod.* nostro *mf.* ex ore *Gabr. Naudaei* haec referuntur: *Guillaume Postel donna des memoires a Bodin, sur les quels il fit son Heptapleres.* Ces memoires venoient d'une certaine Academie de quelques savans Italiens, de la quelle Postel estoit le greffier. Similia *Diecmann.* p. 9. Pars nostra I. terminatur cum *Libro IV.*

Pars II. Folior. 247. reliquos duos *Libros* completitur, et ad calcem habet: *Finis H. E. J. B. A. S. A. AE. L. X. III. Legendum* fortasse: *Hic est Job. Bodini Andegavensis suae anno aetatis 63.* Historiam propagationis perniciofi hujus Operis, cuius *Αὐτογεαφον* a *Bodini Heredibus* ad *Henr. Memmum* Parlam. Praefidem devenisse dicitur, texuerunt Autores supra adducti. *Hugoni Grotio*, qui suum de eo promit judicium in *Epistola* 166. inter *Epist. ad Gallos*, *Lugd. Bat.* 1650. p. 406. commodavit a. 1634. *Job. Cordesius. Christina Suecica* diu quae situm tandem invenit. Sumtum inde *Αὐτογεαφον* vidi *Paul. Colomesius* in *Bibliotheca Brioti.* Atque hinc urgente ex una parte Li-